

בס"ד. ש"פ דברים, שבת חזון, ד' מנחם-אב, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה¹. הנה משמעות הכתוב הוא שההשבה מן הגולה (ושבי'²) תהי' באופן של צדקה, היינו, בצדקתו של הקב"ה, כמ"ש³ לך הוי' הצדקה, שהיא בלי הגבלות כלל⁴, שזהו שכאשר ישראל עושין תשובה אזי מיד הן נגאלין⁵. וזהו גם מ"ש⁶ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, דכשם שהיציאה ממצרים [לאחרי שהיו בידם דם פסח ודם מילה⁷, בדמייך חיי⁸] היתה בצדקתו של הקב"ה, שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם⁹, כמור"כ תהי' גם הגאולה העתידה בצדקתו של הקב"ה, בלי הגבלות כלל. וידוע הדיוק בזה, מהו הטעם שנאמר בכתוב גם הלשון במשפט, שהוא באופן של הגבלה דוקא, ולא כמו צדקה שהיא בלי גבול. אך הענין הוא, כפי שמבאר הצמח צדק ברשימותיו¹⁰, שהלשון במשפט נאמר גבי ציון, והלשון בצדקה נאמר גבי ושבי', והיינו, שציון קאי על העוסקים בתורה, שאצלם תהי' הגאולה במשפט, מן הדין, ומ"ש ושבי' קאי על האנשים הפשוטים, שאצלם תהי' הגאולה בצדקה, בצדקתו של הקב"ה.

(ב) **ויש** לקשר זה עם המאמר שנאמר לפני מאה שנה¹¹, שמבאר בענין בית ראשון ובית שני [שעז"נ¹² נחמו נחמו עמי, כמארו"ל¹³ לפי שכתוב¹⁴ בכה תבכה, על בית ראשון ועל בית שני¹⁵, לכך נאמר נחמו נחמו עמי, שזהו שחטאו בכפלים, לקו בכפלים ומתנחמים בכפלים¹⁶], שבית ראשון הוא בינה, והו"ע יחוד י"ה, ובית שני הוא מלכות, והו"ע יחוד ו"ה¹⁷. ומבאר, שחורבן ב' המקדשים הו"ע מניעת השפע בה' עילאה וה'

10 (10) אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' צה).	1 (1) ישעי' א, כז.
11 (11) ד"ה בכה תבכה תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רפז ואילך).	2 (2) פ"י מצו"ד.
12 (12) ישעי' מ, א.	3 (3) דניאל ט, ז.
13 (13) יל"ש ישעי' רמז תמה.	4 (4) ראה גם תניא אגה"ק סי"ז.
14 (14) איכה א, ב.	5 (5) ראה סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
15 (15) סנהדרין קד, ב.	6 (6) מיכה ז, טו.
16 (16) איכ"ר ספ"א. יל"ש שם.	7 (7) מכילתא ופרש"י בא יב, ו.
17 (17) כמ"ש בוח"א ד"נ ע"ב ובוח"ב ד"ט ע"ב — סה"מ תרכ"ט שם.	8 (8) יחזקאל טז, ו.
	9 (9) נוסח הגש"פ.

תתאה, דהיינו, הסתלקות היו"ד מן הה"א עילאה בבית ראשון, והסתלקות הוא"ו מן הה"א תתאה בבית שני, דכשם שבענין יחוד י"ה העיקר הוא שתהי' המשכת היו"ד בה"א עילאה, כמבואר בענין נקודה בהיכלא¹⁸, כמו"כ בענין יחוד ו"ה העיקר הוא שתהי' המשכת הוא"ו בה"א תתאה. והענין בזה, שעיקר החורבן הוא החסרון שנעשה בה"א (מצד הסתלקות היו"ד או הוא"ו), שזהו שאמרו רז"ל¹⁹ ואכבד²⁰ (אף שקרינן ואכבדה) חסר ה', כיון שבית שני חסרו בו ה' דברים, היינו, שבבית שני הי' חסר בחי' ה' עילאה, והי' רק מבחי' ה' תתאה²¹, אלא שבזה גופא העיקר הוא החסרון בה' תתאה, שחסר היחוד דו"ה. והיינו, שאע"פ שגם עכשיו (לאחרי חורבן בית שני) ישנו החסרון של ב' המקדשים, שהרי גם בזמן בית שני חסרו ה' דברים שהיו בבית ראשון, וכיון שכל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו²², נמצא, שגם עכשיו ישנו לא רק החסרון דבית שני (שענינו יחוד ו"ה), אלא גם החסרון דבית ראשון (שענינו יחוד י"ה). מ"מ, עיקר החסרון הוא ההעדר דיחוד ו"ה. ועל זה מביא בהמאמר מה שאמרו רז"ל²³ עה"פ²⁴ ולא אבוא בעיר, נשבע ה' שלא יכנוס בירושלים של מעלה עד שיכנוס בירושלים של מטה תחלה, דירושלים של מעלה היינו בחי' בינה, וירושלים של מטה היינו בחי' מלכות²⁵, וענין שלא יכנוס בירושלים של מעלה עד שיכנוס בירושלים של מטה תחלה היינו שאי אפשר להיות יחוד חו"ב בלי שיהי' יחוד זו"נ לפני"ז. ומבאר, שאע"פ שחו"ב הם תרין רעין דלא מתפרשין²⁶, וזיווגיהו תדיר²⁷, הרי זה רק יחוד חיצוני לצורך קיום וחיות העולמות, שישנו גם בזמן הגלות, אבל בכדי שיהי' יחוד פנימי דחו"ב, הנה עז"נ ולא אבוא בעיר, שצריך לבוא לירושלים של מטה תחלה, שהו"ע יחוד זו"נ. [ולהעיר, שיחוד פנימי דחו"ב פועל גם על היחוד החיצוני שלצורך קיום וחיות העולמות, שלכן בגאולה העתידה לבוא (שאז יהי' יחוד פנימי דחו"ב) יתוסף בתיות העולמות באופן שתהי' הטובה מושפעת הרבה וכל המעדנים יהיו מצויין כעפר²⁸, וכמו"כ בזמן הבית הי' ריבוי השפעת הטובה, ועד שמצינו אפילו בזמן

23) תענית ה, א. זח"ג טו, ב.

24) הושע יא, ט.

25) פירס שער ח (שער מהות והנהגה)

ספי"ג.

26) ראה זהר ח"ב נו, א. ת"ג ד, א.

27) ראה זח"ג (אד"ו) וצ, ב. עץ חיים

שער הכללים פי"ג.

28) רמב"ם סוף הל' מלכים.

18) ראה זח"א ו, רע"א. תקו"ז ריש ת"ה

(יט, א). תכ"ח (עב, ב). ועוד. לקו"ת ר"פ

ראה.

19) יומא כא, ב.

20) תגי א, ח.

21) לקו"ת דרושי ר"ה נו, ג.

22) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א.

מדרש תהלים עה"פ קלו, ז.

בית שני שהיו חטים ככליות כו'²⁹]. ומכל זה מובן גודל העילוי דה"א תתאה, שמניעת השפע ממנה הוא עיקר ענין החורבן והגלות, שלכן צ"ל תחילה ענין יחוד ו"ה, ואז יכול להיות גם יחוד י"ה.

ג) **ויש** לומר בדא"פ, שענין זה קשור גם עם מ"ש³⁰ אלה הדברים אשר דבר משה גו', שזוהי התחלת ספר דברים, משנה תורה. דהנה, משנה תורה משה מפי עצמו אמרו³¹, וברוח הקודש (כדאיתא בתוס'³²), משא"כ ד' הספרים שלפנ"ז, שלא כתבם משה כמדבר בעד עצמו, אלא כשלישי המדבר בעד שנים אחרים³³, שזהו מ"ש וידבר ה' אל משה, היינו, שעצמות המאציל מספר אודות דיבורו של הוי' אל משה. וזהו גם דיוק הלשון שלישי³⁴, שמורה על מעלתו שהוא למעלה משניהם, שזהו ע"ד שמתן תורה ה' ביום השלישי³⁵, וע"ד מש"נ³⁶ יחינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונח' לפניו, וכמשנת³⁷ שיומיים הם ב' הגילויים דממכ"ע וסוכ"ע, ויום השלישי הוא גילוי עצמות אוא"ס שלמעלה משניהם (למעלה גם מבחי' סובב הכללי). ועפ"ז נמצא לכאורה שספר דברים הוא באופן של ירידה שלא בערך לגבי ד' הספרים שלפנ"ז. אך באמת יש מעלה יתירה בספר דברים לגבי ד' הספרים שלפנ"ז. דהנה, ענינו של משנה תורה הוא לבאר את עניני התומ"צ שהיו צריכים ביאור³⁸, והיינו, הן בנוגע לענינים שנאמרו בד' הספרים שלפנ"ז, שבמשנה תורה ניתוספו בהם עוד כמה פרטים, והן בנוגע לענינים שנאמרו לראשונה במשנה תורה ולא נתפרשו כלל בד' הספרים שלפנ"ז. ונמצא, שכללות הענין דספר דברים הוא הלקה למעשה, שענינו בספירות הוא ספירת המלכות. וזהו גם שספר דברים שהוא ספר חמישי, הוא כנגד ה' תתאה³⁹, ספירת המלכות. ומובן גם ע"פ מארז"ל⁴⁰ חצבה עמודי' שבעה⁴¹ אלו שבעה ספרי תורה, כי, פרשת ויהי בנסוע היא ספר לעצמו, ונמצא שספר במדבר נחלק לג' ספרים, ויחד עם שאר ד' הספרים ישנם שבעה ספרים, ועפ"ז הנה ד' ספרים ראשונים (שהם

37) ד"ה תפלה למשה די"ג תמוז ס"ד
(לעיל ס"ע 44 ואילך).

38) אברבנאל בהקדמתו לפרשתנו —
הובא באוה"ת שם ע' ד.

39) לקו"ת (טעהמ"צ) להארז"ל פ'
האינו — הובא באוה"ת שם.

40) שבת קטז, א.

41) משלי ט. א.

29) תענית כג, רע"א.

30) ריש פרשתנו.

31) מגילה לא, ב.

32) ד"ה משה — שם.

33) רמב"ן בהקדמתו לפירושו עה"ת.

34) ראה אוה"ת פרשתנו ע' ב.

35) שבת פח, א.

36) הושע ו. ב.

ששה ספרים) הם ו"ק דז"א, וספר דברים (שהוא השביעי) הוא בחי' מלכות⁴². והרי ידוע ששרש המלכות הוא בספירת הכתר שלמעלה מכל הספירות. וזהו גם העילוי שבהלכה שכתורה (ענינו של משנה תורה) לגבי כללות ענין התורה (ד' הספרים שלפנ"ז), כמארוז"ל⁴³ והוי" עמו⁴⁴ שהלכה כמותו, שזהו למעלה יותר מהענין דאלו ואלו דברי אלקים חיים⁴⁵, שענינו בספירות הוא ספירת הבינה⁴⁶, ולמעלה גם מדרגת התורה כפי שהיא בבחי' חכמה, כמאמר⁴⁷ אורייתא מחכמה נפקת, עד לבחי' חכמה דא"ק, שזוהי הבחי' דשלישי המדבר⁴⁸ (ובתורה גופא הו"ע שלישי המכריע⁴⁹), ואילו ענין ההלכה הוא בדרגא נעלית עוד יותר⁵⁰. וכללות הענין בזה, שענין ההלכה הוא המשכת רצון העליון לבחי' המעשה בעולם למטה, וידוע שכדי לפעול ההמשכה למטה צריך להמשיך מבחי' שלמעלה מעלה ביותר⁵¹. וכמבואר גם בענין אסתכל באורייתא וברא עלמא כך ב"נ עסיק באורייתא ומקיים עלמא⁵², שכדי לפעול המשכת התורה בעולם נכידוע גם בענין השייכות דעשרת הדברות ועשרה מאמרות⁵³, שעשרת הדברות פועלים קיום וחיזוק בעשרה מאמרות, צ"ל המשכה נעלית יותר בתורה עצמה, ע"ד הענין שדוד הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה⁵⁴.

ד) וע"פ משנת"ל מעלת ה' תתאה, שקשור עם ענין המעשה דוקא, יובן גם העילוי דושבי' בצדקה לגבי ציון במשפט תפדה. והענין בזה⁵⁵, דהנה כתיב⁵⁶ הנסתרות להוי' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו, הנסתרות הו"ע י"ה דשם הוי'⁵⁷, שענינם בעבודה הוא דחילו ורחימו⁵⁷ דבמוחא ולבא דכל חד וחד לפום שיעורא דילי⁵⁸, היינו, שיש בזה חילוקי דרגות כו', שהרי אין כל השכלים והדעות שוות, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבירו (כמ"ש בהקדמת

-
42) אוה"ת שם.	52) זח"ב קסא, רע"ב.
43) סנהדרין צג, ב.	53) ראה זח"ג יא, ב. וראה גם לקו"ת חוקת נו, סע"ג ואילך.
44) שמואל"א טז, יח.	54) ראה זח"ג (רע"מ) רכב, ב. לקו"ת שלח מז, ג. נא, א.
45) עירובין יג, ב. וש"נ.	55) מכאן ואילך — ראשי פרקים בלבד (החז"ל).
46) ראה סה"מ תרכ"ז ע' דש ואילך.	56) נצבים כט, כח.
47) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד.	57) ראה זח"ג (רע"מ) קכג, ריש ע"ב.
48) אוה"ת שם ע' ה.	תקרו"ז ת"י (כה, ב). ת"ע (קכט, א).
49) ראה שבת לט, סע"ב. וש"נ. וראה סה"מ תרכ"ז ע' שז ואילך. המשך תרס"ו ע' תלד ואילך. ובכ"מ.	58) זח"א קג, א.
50) ראה גם תו"מ סה"מ טבת ע' רלה.	
51) ראה גם אוה"ת שם ע' ז.	

ספר התניא), והנגלות הו"ע ו"ה דשם הוי', שענינם בעבודה הוא קיום התומ"צ במעשה בפועל⁵⁹, שבזה שוים כל בני". וכיון שכל הענינים תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁶⁰, מוכן, שכדי לפעול למעלה יחוד ו"ה (שבענין זה תלוי עיקר החורבן, ורק לאח"ז יכול להיות גם יחוד י"ה, כנ"ל ס"ב), הרי זה ע"י עבודתם של ישראל בקיום התומ"צ במעשה בפועל דוקא, שזהו והנגלות, ו"ה דשם הוי'. ועי"ז פועלים בנין ביהמ"ק דלעתיד, עליו נאמר⁶¹ גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, וכללות הגאולה העתידה, שאז יהי הענין דנקבה תסוכב גבר⁶². וזהו גם העילוי דושבי' בצדקה, שדוקא ע"י עבודתם של אנשים פשוטים בענין המעשה בפועל מגיעים למעלה ביותר, שפועלים את הגאולה באופן של צדקה, צדקתו של הקב"ה שהיא ללא הגבלות כלל, ובאופן כזה נמשכת היא למטה בעולם, שגם בעולם תרבה הדעה והחכמה והאמת⁶³, ועד לקיום היעוד וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר⁶⁴, וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי⁶⁵ שאפילו הדומם הגשמי ירגיש (וועט אָנהערן) כי פי הוי' דיבר, בביאת גואל צדק, גואל ראשון, משה רבינו, שהוא גואל אחרון⁶⁶, עליו נאמר⁶⁷ ורוד עבדי נשיא להם לעולם.

65) ראה תרו"ח תצוה תפב, א ואילך (בהוצאה החדשה — ח"ב שכט, א ואילך).
שער האמונה פכ"ה.
66) ראה שמור"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א.
שער הפסוקים להאריז"ל ויחי מט, י.
67) יחזקאל לו. כה.

59) תניא אגה"ת ספ"ד.
60) תניא רפל"ז.
61) חגי ב, ט. וראה זח"א כח, א.
62) ירמי' לא, כא.
63) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.
64) ישעי' מ. ה.